

Бу мақолалар силсиласида биз исломий сулолалар, империялар ва халифатларни бошқарган энг машҳур аёллар билан таништирамиз. Иккинчи хикояда биз Дехли султонатига саёҳат киламиз.

Дехли султонатининг бошланиши

Дехли султонатининг асосчиси Кутб уд-Дин Айбек жанубий Козогистонда тугилган, мамлук кўмондони ва собик кул бўлиб, тахтда атиги тўрт йил ҳукмронлик қилган. У 1211 йилда кўнгиз ўйини пайтида отдан йиқилиб вафот этди. Унинг ўғли Арам-шоҳ бир неча ой тахтда қолди ва шу йили янги ҳукмдор бўлган Шамс уд-Дин Илтутмишнинг буйруғи билан қатл қилинди.

Шамс уд-Дин Илтутмиш: буюк ҳукмдор

Шамс уд-Дин Илтутмиш Дехли султонатини 25 йил бошқарган. У Афғонистон ва Покистон сарҳадларидан то Бенгалия бўғозигача ҳудудларни ўз ичига олган султонат ҳокимлигини кенгайтирган ва Гингизхон қўшинларининг юришларини қайтара олган мард кўмондон сифатида танилган. 1229 йилда Бағдоддаги Аббосий халифаси томонидан унга шарафли қафтан ва унвон берилган.

Розия Султон: кизидан кўра сўнгги умид

Илтутмишнинг ўғиллари Рукн уд-Дин Фируз ва Баҳром ҳукмронлик учун ноқобил эдилар. Бунга англаган Илтутмиш ноодатий қарор қабул қилиб, ўзининг катта кизи Розияни қорис қилиб тайинлади. XVI аср тарихчиси Фириштаннинг ёзишича, Розия давлат ишларига қизиққан ва отаси уни бу борада қўллаб-қувватлаган.

Розиянинг ҳукмронлиги отасининг нафакат эътиқодини, балки унинг кучли салоҳиятини ҳам намоён қилди. Унинг тахтга ўтириши билан бирга жуда катта қаршилик пайдо бўлди.

Султонийнинг мустаҳкамлиги ва адолати

Илтутмишнинг фарзанди сифатида Розия халқ олдидаги масъулиятни ҳис қилган:

- **Адолатли ҳукмдор** сифатида таникли бўлган.
- Аёл бўлишига қарамай, ҳарбийлар бошлиги сифатида қўшинларига етакчилик қилган.
- Унинг даврида султонат тинч ва тараккиётга эришган.

Розия-султон тўлиқ ҳокимликни қўлга олган ва эркак ҳукмдорларга ҳос қийиниб, юришларда юзини ёпмаган. Ибн Баттута уни қўлида қамон билан от чопайтган ҳолда тасвирлаган.

Йаққол қаршилик ва фитналар

Розиянинг амирларни четга суриб, ўз назоратдаги амир-ахур лавозимида эфиоп қули Жамол уд-Дин Йакутни тайинлаши тўлқинларни қучайтирди. Бу мансаб султонга яқин бўлиш имконини бергани учун тўнтаришга сабаб бўлди.

1240 йилда амирлар Розияни Бхатиндада қўлга олиб, унинг гоёларига қаршилик кўрсатди. Амирлар ўрнига унинг акаси Баҳромни тахтга ўтказдилар.

Розиянинг фожиаи ўлими

Фириштаннинг ёзишича, Розия ва унинг турмуш ўртоғи Алтуния қўшин тўплаб Дехлига қайтишга уринишган, аммо мағлуб бўлишган ва 1240 йилда қатл қилинганлар.

Бирок Ибн Баттута Розиянинг ўлими ҳақида бошқача ёзади. Унга кўра, Розия мағлуб бўлиб, очликдан бир дехконнинг ёрдам сўраган ва дехкон унинг қийимидаги тошлар туфайли уни ўлдирган.

Розия Султоннинг мероси

Розия Султон ўз замонасида адолат, жасорат ва ҳукмронликни аёл сифатида ҳам муваффақиятли намоён этган ягона ҳукмдор эди. Унинг номини тарих ҳеч қачон унутган эмас. Хатто ҳозир ҳам у ҳақида шеърлар ёзилади, пьесалар ва фильмлар суратга олинади.

Абу Муслим